

Sygn. akt V KK 317/12

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 grudnia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Grubba (przewodniczący)

SSN Kazimierz Klugiewicz (sprawozdawca)

SSN Rafał Malarski

Protokolant Barbara Kobrańska

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w 6 grudnia 2012 r.,

bez udziału stron (art. 535 § 5 k.p.k.),

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego – na korzyść skazanego **W. R.**

D.

od prawomocnego wyroku łącznego Sądu Rejonowego w D.

z dnia 25 marca 2011 r.,

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w D. do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy rozpoznawał sprawę o wydanie wyroku łącznego wobec W. R. D., który był skazany – jak to zostało przyjęte - prawomocnymi wyrokami:

1. wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 19.03.2010 r. w sprawie II K 764/09 za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. w zb. z art. 297 § 1 k.k. i art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., popełnione w dniu 21.08.2008 r., na karę roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 4 (czterech) lat próby,

2. wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 6.12.2010 r. w sprawie II K130/09 za:

- ciąg przestępstw z art. 286 § 1 k.k. w zb. z art. 297 § 1 k.k. w zb. z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k., popełnionych w dniu 11 sierpnia 2008 r., 12 sierpnia 2008 r., 31 sierpnia 2008 r., 2 września 2008 r., 25 września 2008 r., na karę 2 (dwóch) lat i 10 (dziesięciu) miesięcy pozbawienia wolności;

- ciąg przestępstw z art. 286 § 1 k.k. w zb. z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. popełnionych w dniu 11 sierpnia 2008 r. i 2 września 2008 r., na karę roku i 6 (sześciu) miesięcy pozbawienia wolności;

- ciąg przestępstw z art. 13 § 1 k.k. w z w. z art. 286 § 1 k.k. w zb. z art. 270 § 1 k.k. w zb. z art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. oraz art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. w zb. z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k., popełnionych w dniu 25 września 2008 r., na karę 10 (dziesięciu) miesięcy pozbawienia wolności;

- czyn z art. 270 § 1 k.k. popełniony w sierpniu 2008 r. na karę 6 (sześciu) miesięcy pozbawienia wolności;

którym to wyrokiem połączono opisane wyżej kary jednostkowe pozbawienia wolności i orzeczono karę łączną 3 (trzech) lat i 4 (czterech) miesięcy pozbawienia wolności;

3. wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 29.04.2010 r. w sprawie II K 109/10 za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. i art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., popełnione w dniu 18 grudnia 2009 r., na karę 10 (dziesięciu) miesięcy pozbawienia wolności;

4. wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 5.02.2009 r. w sprawie II K 10/09 za przestępstwo z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. i art. 270 § 1 k.k. w zw.

z art. 11 § 2 k.k., popełnione w dniu 19 września 2008 r., na karę roku i 6 (miesięcy) miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie zarządzono postanowieniem z dnia 21 września 2010 r.,

5. wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 18.02.2009 r. w sprawie II K 367/08 za przestępstwa z art. 286 § 1 k.k., popełnione w dniu 15 lipca 2008 r., na karę roku pozbawienia wolności, której wykonanie zarządzono postanowieniem z dnia 15 września 2010 r.

W wyroku łącznym z dnia 25 marca 2011 r., sygn. akt II K 7/11, Sąd Rejonowy orzekł:

I. na podstawie art. 85 k.k. w zw. z art. 86 § 1 k.k. łączy wobec W. R. D. karę roku i 6 (sześciu) miesięcy pozbawienia wolności orzeczoną w sprawie II K 10/09 przez Sąd Rejonowy z karą roku pozbawienia wolności orzeczoną w sprawie II K 367/08 przez Sąd Rejonowy z karą roku pozbawienia wolności orzeczoną w sprawie II K 764/09 przez Sąd Rejonowy z karą 3 (trzech) lat i 4 (czterech) miesięcy pozbawienia wolności orzeczoną w sprawie II K130/09 przez Sąd Rejonowy i wymierza mu karę łączną w rozmiarze 6 (sześciu) lat pozbawienia wolności;

II. na podstawie art. 572 k.p.k. umarza postępowanie o objęcie wyrokiem łącznym kary pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 29.04.2010 r. w sprawie II K109/10;

III. pozostałe rozstrzygnięcia zawarte w połączonych wyrokach pozostawia do odrębnego wykonania;

IV. na podstawie art. 577 k.p.k. na poczet orzeczonej kary łącznej opisanej w punkcie I wyroku łącznego zalicza skazanemu okresy odbytych przez niego dotychczas kar z wyroków podlegających łączeniu;

V. na podstawie § 14 ust. 5 i § 2 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adwokata M. S. kwotę 147,60 (sto czterdzieści siedem złotych 60/00) tytułem wynagrodzenia za wykonane czynności obrońcy z urzędu W. R. D. w sprawie o wydanie wyroku łącznego;

VI. zwalnia skazanego od ponoszenia kosztów sądowych w tym od opłaty w zakresie wydanego wyroku łącznego.

Powyższy wyrok został zaskarżony apelacją przez skazanego W. R. D., ale z uwagi na jej wniesienie po upływie terminu zawitego, została ona pozostawiona bez rozpoznania i wyrok Sądu Rejonowego uprawomocnił się bez postępowania odwoławczego.

Kasację od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego z dnia 25 marca 2011 r. - na korzyść skazanego - wywiódł Prokurator Generalny, który powołując się na zarzut rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia przepisów prawa materialnego:

- art. 4 § 1 k.k., polegającego na zastosowaniu przez Sąd ustawy nowej i orzeczeniu wobec skazanego w punkcie I części dyspozytywnej wyroku, po myśli art. 89 § 1a k.k., kary łącznej 6 lat pozbawienia wolności za zbiegające się przestępstwa, za które na mocy wyroków jednostkowych orzeczono kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania i których następnie zarządzono wykonanie, karę bezwzględną pozbawienia wolności oraz karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania pomimo, że w czasie popełnienia przypisanych przestępstw obowiązywała ustawa względniejsza dla skazanego, włączająca możliwość orzeczenia w opisanej sytuacji kary łącznej bezwzględnego pozbawienia wolności,

- art. 85 k.k., polegającego na zaniechaniu orzeczenia wobec skazanego kary łącznej grzywny pomimo, iż zachodziły ku temu warunki,

wniósł w konkluzji o uchylenie tegoż wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego jest zasadna i zawarty w niej postulat uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego jej rozpoznania zasługuje na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności - dla porządku - należy zwrócić uwagę na okoliczności następujące.

W. D. został skazany wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 19 marca 2010 r. (sygn. akt II K 764/09), na karę roku pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono na okres lat 4 i do tej pory nie zostało prawomocnie zarządzane jej wykonanie. Jeżeli natomiast chodzi o pozostałe wyroki, które stanowiły podstawę do wydania wyroku łącznego, to wymierzono nimi W. D. kary pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia ich wykonania (bezwzględne

kary pozbawienia wolności) oraz kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania, ale których następnie zarządzono wykonanie.

W przedmiotowej sprawie zasadnicza kwestia sprowadza się zatem do odpowiedzi na pytanie, czy w sytuacji łączenia kar pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia ich wykonania i z warunkowym zawieszeniem ich wykonania, możliwe jest orzeczenie kary łącznej pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania - tak, jak to uczynił Sąd Rejonowy w zaskarżonym kasacją wyroku łącznym.

Ustawą z dnia 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny, ustawy - Kodeks postępowania karnego, ustawy - Kodeks karny wykonawczy, ustawy - Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 206, poz. 1598) wprowadzono do art. 89 k.k. nowy paragraf - 1a - przewidujący, że "w razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania sąd może w wyroku łącznym orzec karę łączną pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania". Przepis ten wszedł w życie z dniem 8 czerwca 2010 r., przy czym ustawa go ustanawiająca, w odniesieniu do przepisów prawa karnego materialnego, przepisów intertemporalnych nie zawierała.

Przed dniem 8 czerwca 2010 r., w zasadzie jednolita, interpretacja ówczesnego stanu prawnego była taka, że orzeczenie w wyroku łącznym kary łącznej, w przypadku wymierzenia poszczególnymi wyrokami kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania oraz kar bezwzględnych, mogło nastąpić jedynie wówczas, gdy ta nowa kara łączna orzekana była z warunkowym zawieszeniem jej wykonania (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2001 r., I KZP 2/01, OSNKW 2001, z. 5-6, poz. 41 oraz dalsze konsekwentne stanowisko prezentowane w licznych judykatach). Stan ten zmienił się dopiero po wejściu w życie przepisu art. 89 § 1a k.k., wprost przewidującego możliwość orzeczenia w wyroku łącznym bezwzględnej kary pozbawienia wolności, nawet jeśli wszystkie podlegające łączeniu kary orzeczone zostały z warunkowym zawieszeniem ich wykonania. Tym bardziej zatem - *a maiori ad minus* - możliwe stało się połączenie węzłem kary łącznej w wyroku łącznym bezwzględnej kary pozbawienia wolności z taką karą wymierzoną z dobrodziejstwem warunkowego zawieszenia jej wykonania, a więc w takiej sytuacji, jaka wystąpiła w wypadku łączenia kar jednostkowych w punkcie pierwszym zaskarżonego wyroku łącznego.

Skoro do dnia 8 czerwca 2010 r. nie było możliwe w omawianych wypadkach orzeczenie w wyroku łącznym kary łącznej bez warunkowego zawieszenia, a po tej dacie taki wymiar kary był możliwy, to wręcz narzucała się konieczność porównania obu stanów prawnych przez pryzmat wyrażonych w art. 4 § 1 k.k. reguł prawa intertemporalnego. Nie wymaga rozbudowanej argumentacji teza, że ustawą względniejszą dla osób skazanych, w kontekście możliwości kształtowania wymiaru kary łącznej w wyroku łącznym, była ustawa obowiązująca w brzmieniu przed dniem 8 czerwca 2010 r. Wówczas bowiem, jeśli sąd wydając wyrok łączny decydował się na połączenie kar pozbawienia wolności wymierzonych z warunkowym zawieszeniem wykonania z karami bezwzględными, to zobowiązany był do orzeczenia kary łącznej z warunkowym zawieszeniem. Niewystąpienie natomiast przesłanek z art. 69 k.k. prowadziło do uznania, że brak jest warunków do wydania wyroku łącznego. W brzmieniu przepisu obowiązującym obecnie takie ograniczenie już nie występuje (zob. wyrok sądu Najwyższego z dnia z dnia 13 kwietnia 2011 r., IV KK 39/11, Prok. i Pr. - wkł. 2011/9/1, LEX nr 795215).

Taka interpretacja obowiązujących przepisów jest konsekwentnie prezentowana przez Sąd Najwyższy, który wielokrotnie przypominał, że:

- wymierzenie kary łącznej w wyroku łączny podlega regułom art. 4 § 1 k.k. (wyrok z dnia 8 listopada 2011 r., IV KK 171/11, LEX nr 1044052),

- wykładnia art. 89 § 1 k.k. w brzmieniu sprzed dnia 8 czerwca 2010 r., nie upoważnia do wymierzenia bezwzględnej kary pozbawienia wolności w wyroku łącznym, w miejsce tego rodzaju kar orzeczonych z warunkowym zawieszeniem wykonania i bez takiego zawieszenia (wyrok z dnia 16 listopada 2011 r., III KK 297/11, LEX nr 1055031),

- normy zawarte w art. 89 § 1 i § 1a k.k. mają także (obok procesowego, gdyż odnoszą się do instytucji wyroku łącznego) charakter materialnoprawny. Stąd należy odnosić do nich również reguły intertemporalne, zawarte w art. 4 § 1 k.k. (wyrok z dnia 12 października 2011 r., V K.K. 275/11, LEX nr 1044078).

Sąd Rejonowy postąpił więc wprawdzie w sposób dopuszczony przepisem art. 89 § 1a k.k., ale sprzeczny z zasadą wyrażoną w art. 4 § 1 k.k., albowiem skazany W. D. przypisanych jemu przestępstw dopuścił się przed dniem 8 czerwca 2010 r., kiedy to reguły łączenia kar pozbawienia wolności orzeczonych z warunkowym zawieszeniem wykonania i bez zawieszenia były dla niego względniejsze. Zastosowanie miał wyłącznie przepis art. 89 § 1 k.k., zgodnie z

którym w takim wypadku sąd może w wyroku łącznym warunkowo zawiesić wykonanie kary łącznej, jeżeli zachodzą przesłanki określone w art. 69 k.k. Niejednokrotnie Sąd Najwyższy wskazywał, że w razie stwierdzenia braku takich przesłanek, co musiałoby prowadzić do orzeczenia kary łącznej pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, wydanie wyroku łącznego nie jest dopuszczalne (zob. np. uchwałę z dnia 27 marca 2001 r., I KZP 2/01, OSNKW 2001, z. 5-6, poz. 41; wyrok z dnia 5 października 2004 r., V KK 224/04, OSNKW 2004, z. 10, poz. 98). Zmiana stanu prawnego czyni obecnie ten pogląd nieaktualnym, jednak z uwagi na wymóg respektowania normy art. 4 § 1 k.k. - tylko w odniesieniu do spraw, w których przedmiotem rozstrzygnięcia jest orzeczenie kary łącznej łączącej kary jednostkowe wymierzone za przestępstwa popełnione przez skazanego po dniu 7 czerwca 2010 r. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2010 r., II KK 156/10, R-OSNKW 2010, poz. 2542 oraz wyroki tego Sądu: z dnia 13 kwietnia 2011 r., IV KK 39/11, LEX nr 795215; z dnia 9 maja 2011 r., V KK 108/11, LEX nr 817560; z dnia 18 października 2011 r., IV KK 262/11, LEX nr 1044057).

Z tych też względów kasacja Prokuratora Generalnego, która podnosiła zarzut rażącego i mającego istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku łącznego naruszenia prawa materialnego - tj. art. 4 § 1 k.k., zasługiwała na uwzględnienie.

W zaistniałej sytuacji Sąd Rejonowy powinien ponownie rozważyć nie tylko kwestię realnego zbiegu przestępstw, ale również wymierzonych kar, które mogą podlegać łączeniu. Jakkolwiek bowiem przestępstwo popełnione w dniu 21 sierpnia 2008 r. zostało co prawda popełnione przed wydaniem pierwszego wyroku z dnia 5 lutego 2009 r., to jednak orzeczona za nie kara pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania nie może zostać połączona z bezwzględными karami pozbawienia wolności orzeczonymi za inne przestępstwa popełnione przed dniem 5 lutego 2009 r. Nie ma natomiast żadnych przeszkód, aby orzec kary łączne (pozbawienia wolności i grzywny) za przestępstwa popełnione przed tą datą i za które wymierzone zostały bezwzględne kary pozbawienia wolności lub kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania, a których następnie zostało zarządzone wykonanie oraz kary grzywny.

Również zasadny okazał się zarzut obrazy art. art. 85 k.k. poprzez nie orzeczenie kary łącznej grzywny, skoro w wyrokach Sądu Rejonowego z dnia 5 lutego 2009 r. (sygn. akt II K 10/09) oraz Sądu Rejonowego z dnia 18 lutego 2008 r.

(sygn. akt II K 367/08) orzeczono wobec W. D. - na podstawie art. 33 k.k. - również kary grzywny. Przepis art. 85 k.k. stanowi bowiem, że w sytuacjach w nim opisanych "sąd orzeka karę łączną", co oznacza nie tylko prawo, ale nade wszystko obowiązek orzeczenia o takiej karze, czemu Sąd Rejonowy ponownie nie uczynił zadość.

Niezależnie od powyższego, Sąd Najwyższy uważa za zasadne wskazać również na pewnego rodzaju niefrasobliwość, a wręcz niestaranność Sądu Rejonowego w sporządzaniu zaskarżonego kasacją wyroku łącznego, co nie sprzyja budowaniu zaufania do wymiaru sprawiedliwości i jego powagi. Nie inaczej bowiem należy ocenić przywołane w komparycji wyroku sformułowanie, że wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 6 grudnia 2010 r. W. D. za przestępstwa popełnione w dniu 25 września 2008 r. został skazany na karę "roku dziesięciu (dziesięciu) miesięcy pozbawienia wolności", skoro w rzeczywistości była to kara dziesięciu miesięcy pozbawienia wolności, albo też, że wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 18 lutego 2009 r. W. D. został skazany "na karę roku miesięcy pozbawienia wolności", skoro w rzeczywistości były to dwie kary jednostkowe (dziesięć miesięcy pozbawienia wolności i sześć miesięcy pozbawienia wolności) oraz kara łączna roku pozbawienia wolności), a nadto całkowite pominięcie faktu, że w dwóch łączonych wyrokach orzeczone były wobec oskarżonego grzywny.

Identycznie należy ocenić rozstrzygnięcie w trybie art. 577 k.p.k. (który stanowi, że w wyroku łącznym należy oznaczyć w miarę potrzeby datę, od której należy liczyć początek odbywania kary orzeczonej wyrokiem łącznym, oraz wymienić okresy zaliczone na poczet kary łącznej), sprowadzające się wyłącznie do enigmatycznego stwierdzenia o „zaliczeniu skazanemu okresów odbytych przez niego dotychczas kar z wyroków podlegających łączeniu”.

Mając zatem powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.